

II. Uluslararası
Balkanların Şairi ve Alimi
Abdülfettah Rauf
Sempozyumu

25-26 Nisan 2025 | Üsküp, Kuzey Makedonya

Balkan Çalışmaları Vakfı Adına

Dr. Sevba Abdula

Düzenleme Kurulu

Dr. Sevba Abdula, Balkan Çalışmaları Vakfı, Kuzey Makedonya (Başkan)

Prof. Dr. Ertuğrul Karakuş, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Mehmet Samsakçı, İstanbul Üniversitesi, Türkiye

Mahmut Bıyıklı, Türkiye Yazarlar Birliği İstanbul Şube Başkanı, Türkiye

Yunus Dilber, Yunus Emre Enstitüsü Üsküp Koordinatörü, Türkiye

Prof. Dr. Lindita Xhanari Latifi, New York Üniversitesi-Tirana, Arnavutluk

Dr. Sedad Bešlija, Saraybosna Üniversitesi, Bosna-Hersek

Vedat S. Ahmed, Yüksek İslam Şurası Başkanı, Bulgaristan

Elif R. Nazim, Balkan Çalışmaları Vakfı, Kuzey Makedonya

Düzenleyen Kurum

Balkan Çalışmaları Vakfı

Abdülfettah Rauf Efendi Araştırmaları Merkezi

Destekleyen Kurumlar

Yunus Emre Enstitüsü

Türkiye Yazarlar Birliği

Grafik Tasarım

Seyfullah Bayram

İletişim

Balkan Studies Foundation

Goce Delchev 11, no 1-1, Skopje North Macedonia

balkanfoundation.com, info@balkanfoundation.com

II. Uluslararası
BALKANLARIN ŞAİRİ VE ALİMİ:
ABDÜLFETTAH RAUF
Sempozyumu

25-26 Nisan 2025, Üsküp – Kuzey Makedonya

İçindekiler

PROGRAM	7
ÖZETLER	13
TECRİD VE TEFRİD ARASINDA: FETTAH EFENDİ’NİN ŞİİRİNDE RÛHÂNÎ YÖNELİŞ	14
<i>Prof. Dr. Bilal Kemikli</i>	
TÜRKÇEVİ ŞİİRLE İNŞA EDENLER IV	15
<i>Prof. Dr. Ali İhsan Öbek</i>	
ŞAİR-MÜTEFEKKİR ABDÜLFETTAH RAUF EFENDİ’NİN DÜŞÜNCESİNDE TEOLOJİK/ALLAH, KOZMOLOJİK/TABIAT VE VAROLUŞSAL/İNSAN DÜZLEMLER	16
<i>Prof. Dr. Ahmet Dağ</i>	
ABDÜLFETTAH RAUF EFENDİ’NİN ŞİİRLERİNDE ANLAMI ÇERÇEVELEYEN DEĞERLER HİYERARŞİSİ	17
<i>Prof. Dr. Yılmaz Daşcıoğlu</i>	
ABDÜLFETTÂH RAÛF’UN ŞİİRLERİNDE ÖZEL ADLAR	18
<i>Prof. Dr. Hacı İbrahim Delice</i>	
YEŞİL KUBBEDE BİR NÂLÂN: ABDULFETTAH RAUF VE NAATLERİNDE PEYGAMBERE HİTAP ŞEKİLLERİ	19
<i>Prof. Dr. Dursun Ali Tökel</i>	

ABDÜLFETTAH RAUF'UN "ZUMETTEN NÜRA" VE "EY YURDUM" ADLI KİTAPLARINDAKİ ŞİİRLERİNDE "ÖZÜLKE" OLARAK İSLÂM COĞRAFYASI	20
<i>Prof. Dr. Şaban Sağlık</i>	
ABDÜLFETTAH EFENDİ'NİN ŞİİRLERİNDE İSLÂM DÜNYASI	21
<i>Prof. Dr. Mehmet Samsakçı</i>	
İMAN İLE VATAN ARASINDAKİ VAROLUŞSAL İRTİBAT BAKIMINDAN ABDÜLFETTAH EFENDİ'NİN ŞİİRİ	22
<i>Prof. Dr. Muhammet Altaytaş</i>	
ABDÜLFETTAH RAUF'UN ŞİİRLERİNDE VARDAR NEHRİ: TARİHSEL BİR SEMBOL VE İMGESEL DEĞER	24
<i>Prof. Dr. Lokman Turan</i>	
MAHLAS MESELESİNE KATKI: ABDÜLFETTAH RAUF'UN ŞİİRLERİNDEKİ "FETÂ" KELİMESİNİ MAHLAS OLARAK YORUMLAMAK	25
<i>Prof. Dr. Ahmet Tanyıldız</i>	
ABDÜLFETTAH RAUF'UN ŞİİRLERİNDE BİR DÜNYA GÖRÜŞÜ OLARAK KÜLTÜREL MUHAFAZAKÂRLIK	26
<i>Prof. Dr. Ömer Solak</i>	
UMUTSUZLUKTAN UMUDA, YOK OLMA ENDİŞESİNDEN YENİDEN DOĞUŞA ABDÜLFETTAH RAUF'UN ŞİİRLERİNDE GELECEĞE UMUTLA BAKIŞ	27
<i>Prof. Dr. Mehmet Güneş</i>	
ABDÜLFETTAH RAUF EFENDİ'NİN ŞİİRLERİNDE MEDENİYET TASAVVURU	28
<i>Doç. Dr. Selami Alan</i>	
BALKANLAR'IN KAOTİK ORTAMINDA MİLLÎ BİR ARİF/AYDIN TİPİ ARAYIŞI: ABDÜLFETTAH RAUF'UN ŞİİRLERİNİ MİLLÎ ROMANTİZM AÇISINDAN OKUMA DENEMESİ	29
<i>Doç. Dr. Oğuzhan Şahin</i>	

ÜMİDİN İKİ YÜZÜ: ABDÜLFETTAH RAUF VE MEHMET AKİF'İN ŞİİRLERİNDE ÜMİT TASAVVURU	30
<i>Doç. Dr. Seyit Yavuz</i>	
ABDÜLFETTAH RAUF'UN ŞİİRLERİNİN SES VE ÂHENK UNSURLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME	31
<i>Doç. Dr. Mehmet Akif Gözütok</i>	
ABDÜLFETTÂH RAÛF'UN ŞİİRLERİNDE HİKEMÎ UNSURLAR	32
<i>Dr. Emrah Gökçe</i>	
ÜSKÜPLÜ ABDÜLFETTAH RAUF EFENDİ'NİN KLASİK TÜRK EDEBİYATI GELENEĞİNE BAĞLI OLARAK YAZDIĞI ŞİİRLERİ	33
<i>Dr. Cüneys Nureski</i>	
ABDÜLFETTAH RAUF'UN SINIF ARKADAŞI PREÇOVALI HAFIZ NECATÎ AHMETİ	34
<i>Dr. Selim Selimi</i>	
ÜSKÜPLÜ ABDÜLFETTAH RAUF'UN ŞİİRLERİNDE NÜFUS, MİMARÎ VE NÜFUZ	35
<i>Dr. Fikri Kula</i>	
ABDÜLFETTAH RAUF'UN ŞİİRLERİNDE İÇ İÇE YİNELEMELER	36
<i>Dr. Ahmet Çam</i>	
İKİ ŞAIRİN DİYALOĞU: ABDÜLFETTAH RAUF'UN YAHYA KEMAL'E ADADIĞI BEYİTLER	37
<i>Dr. Mümin Ali</i>	
VATAN, İMAN VE SA'Y ÜÇGENİNDE MEHMET AKİF VE ABDÜLFETTAH RAUF EFENDİ'NİN ŞİİRLERİ	38
<i>İlker Ateş</i>	
“DAĞ BAŞLARI YIRTAR KOCA BİR SELDİ”: ABDÜLFETTAH RAUF ŞİİRİNDE VİCDAN	39
<i>Ali Karahan</i>	

BSF | B A L K A N | S T U D I E S | F O U N D A T I O N

Balkan Çalışmaları Vakfı, Eylül 2016'da Üsküp merkezli genç akademisyenler, öğrenciler ve genç iş insanları tarafından kurulan Fethah Efendi Eğitim ve Düşünce Derneği'nin devamı niteliğindedir. Dernek çatısı altında yürütölen faaliyetlerin genişlemesi ve tüm Balkanları kapsayacak bir yapıya duyulan ihtiyaç nedeniyle farklı bir kurumsal çerçevede yeniden yapılandırılmıştır. 2016-2022 yılları arasında eğitim alanında birçok faaliyet gerçekleştirmiş, araştırma ve yayıncılık alanında önemli çalışmalar yürütmüştür. Eylül 2022 itibarıyla, Balkan Çalışmaları Vakfı adıyla araştırma merkezleri, eğitim merkezleri ve yayınevleri bünyesinde faaliyetlerini sürdürmektedir.

Vakfın çalışmaları, bölgesel akademik ve entelektöel gelişimi destekleyen dört merkez ve bir yayınevi etrafında şekillenmektedir. Bunlardan ilki, siyaset, ekonomi ve toplum araştırmalarına odaklanan merkezdir. Vakfın en görünür faaliyet alanlarından biri olan bu merkez, Kuzey Makedonya ve Balkanlar'a dair güncel ve tarihi bilgi üretimine yoğunlaşmaktadır. Siyaset, hukuk, ekonomi, toplum ve tarih alanlarında çeşitli araştırma projeleri, raporlar, kongreler, sempozyumlar, çalıştaylar, yuvarlak masa toplantıları ve uluslararası zirveler düzenleyen merkez, Balkan Çalışmaları Kongresi ile Balkan Çalışmaları Dergisi ve Balkan Ekonomileri ve İşletme Dergisi gibi uluslararası hakemli yayınlarla bölgesel akademik bilgi üretimine önemli katkılarda bulunmaktadır.

Vakfın bünyesindeki bir diğör önemli merkez ise Abdölfettah Rauf Araştırmaları Merkezi'dir. Balkan İslam Çalışmaları, edebiyat çalışmaları ve Fethah Efendi'ye dair yapılan araştırmaların yürütöldüğü bu merkez, Balkan entelektöel mirasını derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Eğitsel faaliyetler ise Üsküp Düşünce Okulu Merkezi tarafından yürütölmekte olup, seminerler, okuma grupları, makale yazım süreçleri, yaz ve kış okulları, Ramazan etkinlikleri, Balkan Gençlik Okulları ve mezuniyet programları gibi çeşitli akademik ve kültörel etkinlikleri kapsamaktadır. Balkan Çalışmaları Vakfı'nın bir diğör merkezi Balkan Dijital Beşeri Bilimler Merkezi'dir. Bu merkez, Balkan tarihine, kültörel mirasına ve beşeri bilimler alanındaki dijital araştırmalara odaklanarak veri tabanları, dijital arşiv projeleri ve dijital beşeri bilimler alanında akademik çalışmalar hedeflemektedir.

Vakfın yayınevi olan İDEFE ise yürütölen akademik ve kültörel faaliyetlerin yayına dönüştürölmesini sağlamakta, aynı zamanda telif, çeviri ve edisyon eserlerle Balkanlar'a dair bilgi üretiminin görünürlüğünü artırmayı amaçlamaktadır. Araştırma, eğitim ve yayın faaliyetleriyle Balkanlar'daki akademik hareketliliği destekleyen Balkan Çalışmaları Vakfı, Kuzey Makedonya'dan başlayarak tüm bölgeyi entelektöel etkileşimle bir araya getirecek güçlü bir mekanizma oluşturmayı hedeflemektedir.

Yunus Emre Vakfı; Türkiye'yi, Türk dilini, tarihini, kültürünü ve sanatını tanıtmak; bununla ilgili bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak; Türk dili, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek; Türkiye'nin diğer ülkeler ile kültürel alışverişini arttırıp dostluğunu geliştirmek amacıyla 05.05.2007 tarihli ve 5653 sayılı kanunla kurulmuş bir kamu vakfıdır.

Yunus Emre Enstitüsü ise Vakfa bağlı bir kuruluş olarak bu Kanunun amaçlarını gerçekleştirmek üzere yurt dışında kurduğu merkezlerde yabancılara Türkçe öğretimi çalışmalarının yanı sıra ülkemizin tanıtımı amacıyla kültür ve sanat faaliyetleri yürütmekte, ayrıca bilimsel çalışmalara destek vermektedir.

2009 yılında faaliyetlerine başlayan Yunus Emre Enstitüsü'nün yurt dışında 80'den fazla kültür merkezi bulunmaktadır. Kültür merkezlerimizde verilen Türkçe eğitiminin yanı sıra, farklı ülkelerdeki eğitim kurumlarıyla yapılan iş birlikleri ile Türkoloji bölümleri ve Türkçe öğretimi desteklenmektedir. Kültür merkezleri aracılığıyla kültür ve sanatımızı tanıtmak amacıyla birçok etkinlik düzenlenmekte, ulusal veya uluslararası etkinliklerde ülkemiz temsil edilmektedir.

Türkiye'de en fazla üyeye sahip ve etkili bir yazar kuruluşu olan TYB, siyaset üstü tavrı, demokratik yapısı ve modern teşkilatlanması ile, üyelerinin dışında ülkemizdeki tüm yazar, fikir adamı ve sanatçıların kendilerini ifade edebildikleri bir mesleki kurumdur.

Yazarlar arasında mesleki dayanışmayı geliştirmek ve ülkemizin kültür hayatına yazarların katılımını sağlamak amacıyla 7 Ağustos 1978'de farklı kesimlerden 14 yazar tarafından "Yazarlar Birliği" adıyla kuruldu.

1985'te Bakanlar Kurulu kararıyla "Türkiye" adını kullanma hakkını elde etti. 1991'de "Kamu Yararına Çalışan Kuruluş" statüsünü kazandı. Türkiye Yazarlar Birliği'nin üyeleri, çok geniş bir fikri yelpazenin içinden geliyor.TYB serbest yazarları, basın mensuplarını, ilim ve fikir adamlarını, radyo programcıları ile televizyon ve senaryo yazarlarını bünyesinde topluyor. Türkiye Yazarlar Birliği'nin halen; Ankara, Bursa, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Gaziantep, Giresun, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Ordu, Sakarya, Şanlıurfa ve Trabzon'da şubeleri ve belli başlı illerimizde 9 temsilciliği bulunmaktadır.

SEMPOZYUM PROGRAMI

BALKANLARIN ŞAİRİ VE ÂLİMİ: ABDÜLFETTAH RAUF ULUSLARARASI SEMPOZYUMU PROGRAMI

25-26 Nisan 2025, Üsküp - Kuzey Makedonya

Açılış Konuşmaları: 25 Nisan 2025, Cuma 14:30 - 15:00, Yunus Emre Enstitüsü, Üsküp

25 Nisan 2025, Cuma 15:00 - 16:15, Yunus Emre Enstitüsü, Üsküp

I. Oturum Başkanı: Prof. Dr. Dursun Ali Tökel

Tecrid ve Tefrid Arasında: Fettah Efendi'nin Şiirinde Rûhânî Yöneliş

Prof. Dr. Bilal Kemikli

Türkçeyi Şiirle İnşa Edenler IV

Prof. Dr. Ali İhsan Öbek

Şair-Mütefekkir Abdülfettah Rauf Efendi'nin Düşüncesinde Teolojik/Allah, Kozmolojik/Tabiat ve Varoluşsal/İnsan Düzlemler

Prof. Dr. Ahmet Dağ

Kahve Arası 16:15 - 16:30

25 Nisan 2025, Cuma 16:30 - 17:45, Yunus Emre Enstitüsü, Üsküp

II. Oturum Başkanı: Prof. Dr. Bilal Kemikli

Abdülfettah Rauf Efendi'nin Şiirlerinde Anlamı Çerçeveleyen Değerler Hiyerarşisi

Prof. Dr. Yılmaz Daşcıoğlu

Abdülfettah Ra'ûf'un Şiirlerinde Özel Adlar

Prof. Dr. Hacı İbrahim Delice

Yeşil Kubbeye Bir Nâlân: Abdülfettah Rauf ve Naatlerinde Peygambere Hitap Şekilleri

Prof. Dr. Dursun Ali Tökel

Kahve Arası 17:45 - 18:00

25 Nisan 2025, Cuma 18:00 - 18:45, Yunus Emre enstitüsü, Üsküp

Özel Oturum: Mehmet Doğan Ağabey ve Fettah Efendi

Prof. Dr. Musa Kazım Arıcan – Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi (ASBÜ) Rektörü ve Türkiye Yazarlar Birliği Genel Başkanı

Dr. Sevba Abdula, Balkan Çalışmaları Vakfı Başkanı

Mahmut Bıyıklı, TYB İstanbul Şube Başkanı

26 Nisan 2025, Cumartesi 09:00 – 10:15, Balkan Çalışmaları Vakfı

III. Oturum Başkanı: Prof. Dr. Yılmaz Daşcıoğlu

Abdulfettah Rauf'un "Zumetten Nûra" ve "Ey Yurdum" Adlı Kitaplarındaki Şiirlerinde "Özülke" Olarak İslam Coğrafyası
Prof. Dr. Şaban Sağlık

Abdulfettah Efendi'nin Şiirlerinde İslâm Dünyası
Prof. Dr. Mehmet Samsakçı

İman ile Vatan Arasındaki Varoluşsal İrtibat Bakımından Abdulfettah Efendi'nin Şiiri
Prof. Dr. Muhammed Altaytaş

Kahve Arası 10:15 – 10:30

26 Nisan 2025, Cumartesi 10:30 – 11:45, Balkan Çalışmaları Vakfı

IV. Oturum Başkanı: Dr. Sevba Abdula

Abdulfettah Rauf'un Şiirlerinde Vardar Nehri: Tarihsel Bir Sembol ve İmgesel Değer
Prof. Dr. Lokman Turan

Mahlas Meselesine Katkı: Abdulfettah Rauf'un Şiirlerindeki "Fetâ" Kelimesini Mahlas Olarak Yorumlamak
Prof. Dr. Ahmet Tanyıldız

Abdulfettah Rauf'un Şiirlerinde Bir Dünya Görüşü Olarak Kültürel Muhafazakârlık
Prof. Dr. Ömer Solak

Kahve Arası 11:45 – 12:00

26 Nisan 2025, Cumartesi 12:00 – 13:15, Balkan Çalışmaları Vakfı

V. Oturum Başkanı: Prof. Dr. Mehmet Samsakçı

Umutsuzluktan Umuda, Yok Olma Endişesinden Yeniden Doğuşa Abdülfettah Rauf'un Şiirlerinde Geleceğe Umutla Bakış

Prof. Dr. Mehmet Güneş

Abdülfettah Rauf Efendi'nin Şiirlerinde Medeniyet Tasavvuru

Doç. Dr. Selami Alan

Balkanlar'ın Kaotik Ortamında Milli Bir Arif/Aydın Tipi Arayışı: Abdülfettah Rauf'un Şiirlerini Milli Romantizm Açısından Okuma Denemesi

Prof. Dr. Oğuzhan Şahin

Öğle Yemeği 13:15 – 14:30

26 Nisan 2025, Cumartesi 14:30 – 15:45, Balkan Çalışmaları Vakfı

VI. Oturum Başkanı: Prof. Dr. Mehmet Güneş

Ümidin İki Yüzü: Abdülfettah Rauf ve Mehmet Akif'in Şiirlerinde Ümit Tasavvuru

Doç. Dr. Seyit Yavuz

Abdülfettah Rauf'un Şiirlerinin Ses ve Âhenk Unsurları Üzerine Bir İnceleme

Doç. Dr. Mehmet Akif Gözitok

Abdulfettâh Raûf'un Şiirlerinde Hikemî Unsurlar

Dr. Öğr. Üy. Emrah Gökçe

Kahve Arası 15:45– 16:00

26 Nisan 2025, Cumartesi 16:00 – 17:15, Balkan Çalışmaları Vakfı

VII. Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ertuğrul Karakuş

Üsküplü Abdülfettah Rauf Efendi'nin Klasik Türk Edebiyatı Geleneğine Bağlı Olarak Yazdığı Şiirleri

Dr. Cüneys Nureski

Abdülfettah Rauf'un Sınıf Arkadaşı Preçovalı Hafız Necati Ahmeti

Dr. Öğr. Üy. Selim Selimi

Üsküplü Abdülfettah Rauf'un Şiirlerinde Nüfus, Mimarî ve Nüfuz

Dr. Öğr. Üy. Fikri Kula

Abdülfettah Rauf'un Şiirlerinde İç İçe Yinelemeler

Dr. Ahmet Çam

Kahve Arası 17:15 – 17:30

26 Nisan 2025, Cumartesi, 17:30 – 18:45, Balkan Çalışmaları Vakfı

VIII. Oturum Başkanı: Elif R. Nazim

İki Şairin Diyalogu Abdülfettah Rauf'un Yahya Kemal'e Adadığı Beyitler

Dr. Öğr. Üy. Mümin Ali

Vatan, İman ve Sa'y Üçgeninde Mehmet Akif ve Abdülfettah Rauf Efendi'nin Şiirleri

İlker Ateş

“Dağ Başları Yırtar Koca Bir Seldi”: Abdülfettah Rauf Şiirinde Vicdan

Ali Karahan

Kapanış Oturumu ve Genel Değerlendirme 18:45 – 19:30, Balkan Çalışmaları Vakfı

ÖZETLER

TECRİD VE TEFRİD ARASINDA: FETTAH EFENDİ’NİN ŞİİRİNDE RŪHÂNÎ YÖNELİŞ

Prof. Dr. Bilal Kemikli

Uludağ Üniversitesi

Özet: Üsküp, ilim ve tasavvuf geleneği olan bir şehirdir. Burada âlim ve devlet adamlarının yanında İshak Çelebi, Usûlî ve Yahya Kemal gibi şairlerin de yetiştiği bereketli topraklardır. Keza Veysi ve âşık Çelebi gibi kadı-şairler de gelmiştir. Malum Âşık Çelebi, burada sırlanmıştır. Onu Üsküplüler, daha sonra Kadı Baba yahut Gâzi Baba olarak anmaya başlamışlardır. Şehirde oluşan bu ilmî ve tasavvufî geleneğin içinden gelen şair ve münevverler, Tanzimat dönemi milat kabul edilirse, bütün bir modernleşme hikâyesi içinde değişim göstererek ortaya çıkan problemlere karşı toplumsal duyarlılığı tahkim sadedinde yeni kimlik ve şahsiyetlere bürünerek Türkçeyi ve İslamî düşüncüyü tahkim etmeye gayret etmişlerdir. Bu süreç, sadece Üsküp’te değil, İstanbul, Kazan, Taşkent, Saraybosna; Kahire ve Şam gibi kültürel muhiti zengin olan şehirlerde de cereyan eden bir durumdur. Yaşanan hadiseler ve karşılaşılan yeni durumlar, gelenek ve modern arasında yeni yönelişleri beraberinde getirmiştir. Bahse konu gidişatın Üsküp’teki öncü şahsiyetlerinden biri olan Abdülfettah Rauf, bir yandan geleneğe bağlı kalarak Meddah Medresesi örneğinde olduğu gibi halkı ilmi açıdan besleyecek münevverlerin yetişmesine katkı sunduğu gibi, öte yandan yazdığı şiirler ve yaptığı sohbetlerle halkın manevî cephesini beslemiştir. Bu gayretleri sebebiyle tecziye edilmiş ve mahkûm olmuştur. Onun mahkûmiyeti ve sürgünü, Mehmed Âkif’in Mısır günleri gibi tecrid safhasına delalet eden bir durumdur. Bilahare yaşadıkları ve şiirine yansıyan mana itibarıyla, onun tefrid seviyesinde bir yalnızlık süreci neticesi samimi bir şekilde rûhânî yönelişine tanık olmaktadır. Dolayısıyla bu tebliğde, onun şiiri ekseninde bu yönelişine dair temel bazı hususlara işaret edilecektir.

Anahtar Kelimeler: tecrit, tefrik, yalnızlık, şiir, dert, dava, Fettah Efendi

TÜRKÇEYİ ŞİİRLE İNŞA EDENLER IV

Prof. Dr. Ali İhsan Öbek

Trakya Üniversitesi

Özet: Sırasıyla Ali Şir Nevayî, Yahya Kemal ve Ziya Paşa'ya tahsis edip yayımladığımız TÜRKÇEYİ ŞİİRLE İNŞA EDENLER dizi yazısı esas itibarıyla ve özetle -Arapça ve Farsçaya nazaran- Türkçeye yapısal olarak yabancı aruzu -sihirli üslûplarıyla- Türk aruzu yapabilmüş büyük Türk şairlerinin Türkçeye ölümsüz katkı ve hizmetlerini konu edinmektedir. Serinin dördüncüsü olan bu bildiri/yazı ise adı geçen meşhur şairler kadar tanınmasa da Abdülfettah Rauf veya yaygın adıyla Fettah Efendi'nin de bu kervanın önemli neferlerinden biri olduğu tezini -örnekleriyle- öne sürmektedir. Bildiri, âlim ve müderris vasfıyla temayüz etmekle birlikte birkaç defter teşkil eden şiirleriyle aynı zamanda şair de olan Fettah Efendi'nin Ey Yurdum, Garami Parçalar, Naat ve Münacat, Vardar, Yine Vatan İçin, Zulmetten Nura... gibi yayımlanmış olan eserlerinden seçmeleri içermektedir. Buna göre bildirinin esas konusu özetle, adı geçen eserlerden yapacağımız seçkilerden hareketle -yirminci yüzyılda yaşamış- bir şairin, aruz vezniyle ve klasik vadiye yazmış olduğu şiirlerindeki Osmanlı edebî lisanından yaşayan, doğal ve saf Türkçeye uzanan dil ve üslûbu ile aruzu kullanmadaki maharetine dair görüş ve değerlendirmelerimizden ibarettir. Bununla birlikte Fettah Efendi'nin, şiirinde yoğun olarak işlediği duygu ve hayaller, şiir ve şair anlayışı, şiir yazma amacı, hayatına tercüman olan dizeler... gibi tali unsurlara da temas edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Abdülfettah Rauf, Türkçe, Aruz, Balkanlar, Üsküp

ŞAİR-MÜTEFEKKİR ABDÜLFETTAH RAUF EFENDİ’NİN DÜŞÜNCESİNDE TEOLOJİK/ALLAH, KOZMOLOJİK/TABIAT VE VAROLUŞSAL/İNSAN DÜZLEMLER

Prof. Dr. Ahmet Dağ

Uludağ Üniversitesi

Özet: İnsanı içinde yaşadığı toplumdaki ve coğrafyadan ayırarak yapılan değerlendirmeler eksik ve hatalıdır. Zira insan, içinde yaşadığı ortamdan yalıtılmış biçimde düşünemez de yaşayamaz da. Nitekim insanın içinde yaşadığı doğadan (habitustan) ayıramayacağını düşünen Nietzsche, insanın doğanın dışında kalmasının da, içinde yaşadığı doğa veya ortam dikkate alınmaksızın insanı anlamının da mümkün olmadığı ifade eder. Fettah Efendi, içinde yaşadığı coğrafyadan etkilenmiştir. Hayatı Rumeli/Üsküp topraklarında geçen Abdulfettah Rauf Efendi, Müslümanca yaşamının mücadelesini vermiş “İslam, vatan, millet-ümme, tarih vs.” konularda irfan ekseninde duygu ve düşüncelerini daha çok nazımla ifade etmeyi tercih etmiş, varlığı, tabiatı, insanı, hayatı, dini, sevgiyi, ölümü konu edinmiş mütefekkir ve şairdir.

Yazar da metin de, dönemin ruhundan veya ikliminden beslenerek varolurlar. İnsan-Mekân-Zaman düzlemini esas alan metinler kalıcı ve eskimeyen metinlerdir. Zira gerçekliği/fiziği ve gerçekötesi-hakikati/metafiziği kendinde barındıran kişi de metin de asildir. Bu asillığe sahip olan kişilerden biri de Abdulfettah Rauf Efendi’dir. Nazari/teorik ve ameli/tecrübi düzlemde kopmamış olan şair-mütefekkir umudu da havfı da, uzleti de cihadı da gerçekleştirmiş bir şahsiyettir. Onu güçlü yapan dert edinerek yazdığı konulardır. Nitekim bu konular Süleyman Çelebi’nin de, Mehmet Akif’in de, Yahya Kemal’in de, Necip Fazıl’ın da şiirlerinde-nazımlarında değindikleri konulardır. Bu tebliğde; Fettah Efendi’nin eserleri dikkate alınarak ana eksen olarak onun Tanrı, âlem ve insan örgüsüne ve bu örgünün içinde yer alan aşk-sevgi, umut, ölüm, ahlak, vatan-millet anlayışı konu edinecektir.

Anahtar Kelimeler: Allah, Tabiat-Coğrafya, İnsan, Ahlak, Millet

ABDÜLFETTAH RAUF EFENDİ’NİN ŞİİRLERİNDE ANLAMI ÇERÇEVELEYEN DEĞERLER HİYERARŞİSİ

Prof. Dr. Yılmaz Daşcıoğlu

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Özet: Abdülfettah Rauf (1910-1963) Üsküp'te doğmuş ve ilmi, edebî faaliyetlerinin yanı sıra özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan rejim döneminde yaşadığı meşakkatli bir hayatın ardından yine Üsküp'te vefat etmiştir. Onun hayat hikâyesinin bu kısa özeti ile şiirlerinin içerik yapısı arasında tam bir uyuşma bulunduğu söylenebilir. Vefatından sonra adına kurulan “Fettah Efendi Eğitim ve Düşünce Derneği” tarafından Ey Yurdum, Garami Parçalar, Vardar, Yine Vatan ve Zulmetten Nura adlarıyla yayımlanan yüzlerce manzume incelendiğinde klasik nazım biçimleri içerisinde medreseden edindiği bilgi birikimi ile hayatındaki mücadelesinin özünü oluşturan bir içerik bütünlüğü sunduğu görülür. Bu şiirler aynı zamanda değişen dönemlerin ve koşulların arkasında şairin öğrencilerine adeta bir pusula gibi bazı değerleri gösterdiği söylenebilir. Manzumelerin zaman zaman duygusal, coşkulu söyleyişinin arka planında klasik değerler sisteminin kavram dünyasının bulunduğu anlaşılmaktadır. Böylece hem şairin yaşamına dair izler, değişen biçimsel özellikler hem de onun arkasındaki sabit değerler bir bağıntı oluşturur. Bu bağıntı aynı zamanda geleneksel kültür dünyasının temelini oluşturan değerler hiyerarşisinin üzerine kurulmuştur. Böylece merkezde bir Allah inancının ve dini değerlerin bulunduğu ve bunlara eklenerek hayatı anlamlı kılan dünyanın geçiciliği, güzel ahlak, yurt sevgisi gibi kavram dizisi onun şiirinin anlam yapısını kurmuştur.

Biçimde geleneksel formların düzeni ile anlam yapısında yine geleneksel kavram çerçevesi iç ve dış yapı elemanlarının uyumunu sağlarken aynı zamanda modern estetiğe aykırı bir şiir toplamı ile karşı karşıya olduğumuz gerçeğini ortaya koyar. Bu durumun özel olarak Balkanlar'da son iki yüzyılda yaşanan altüst oluşlarla birlikte düşünüldüğünde ayrıca değerlendirilmesi gereken bir önem taşıdığı da açıkça görülür. Bu çerçeve de sadece estetik değerler açısından değil aynı zamanda kültürel kıymetler açısından da Fettah Efendi'nin manzumeleri biçimiyle ve içeriği ile belirli bir özü taşıyıcı görev üstlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel edebiyat, Balkanlarda Türkçe şiir, şiirsel değerler

ABDÜLFETTÂH RA'ÛF'UN ŞİİRLERİNDE ÖZEL ADLAR

Prof. Dr. Hacı İbrahim Delice

Afyon Kocatepe Üniversitesi

Özet: Bu bildiride, Abdülfettâh Ra'ûf'un şiirlerinde geçen özel adlar veya özel ad gibi kullanılan mahlas ve sıfatlar incelenecektir. Seçiminden betimlemesine kadar kullanıcının oluşturduğu metinlerin satır aralarına ulaşabilmenin temel yollarından biri olan özel isim kullanımı, adbilimi -onomastik- yoluyla ve bilhassa kişi adbilimi -antroponimi- ve yer adbilimi -toponimi- ilkeleri çerçevesinde çeşitli açılardan değerlendirilecektir. Kullanılan özel isimlerin şairin söylemine katkıları üzerine birtakım değerlendirmeler yapılacaktır. Öncelikle, şiirlerde geçen özel isimler dizinleme metoduyla tespit edilecek ve kendi içinde adbilimi ölçütleri bağlamıyla sınıflandırılacaktır. Yapılan bu sınıflandırma doğrultusunda ortaya çıkan kişi adları yoluyla şairin bu isimleri niçin zikrettiği ve söyleminin oluşumuna katkıları ele alınacak; özel adlar yoluyla söyleminin ve sanatının oluşumunun izleri sürülecektir. Yine, tespiti yapılan yer adları vesilesiyle de gönül coğrafyasının haritası çizilecek ve bu yer adlarının şairin söylemine katkıları ortaya konacaktır..

Anahtar Kelimeler: Abdülfettâh Ra'ûf, özel ad, adbilim, onomastik

YEŞİL KUBBEDE BİR NÂLÂN: ABDULFETTAH RAUF VE NAATLERİNDE PEYGAMBERE HİTAP ŞEKİLLERİ

Prof. Dr. Dursun Ali Tökel

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Özet: İslam edebiyatının başlangıcından bugüne değin kesintisiz devam eden edebi mahsullerinden biri de Hz. Peygamber Efendimiz'in övüp yüceltmek, onu eşsiz bir insan olarak tasvir etmek, onun yüce ahlak ve faziletlerini övmek için yazılan naatlardır. Arap, İran ve Türk edebiyatında pek çok naat yazılmış, bu naatlar sadece bir "şiiir" olarak değil, adeta gönüllere, ruhlara, bedenlere şifa niyetiyle okunmuş hem naatları yazarlar ve hem de Busîrî'nin Kaside-i Bürde örneğinde olduğu gibi okunan naatlar aracılığıyla Hz. Peygamber'den şefaât, yardım ve himmetler dilenmiştir. Naatler sadece Peygamber övgüsü mahiyetinde yazılan metinler değildir. Aynı zamanda şairlerin peygamber tasavvurlarını da gösterir. Tarih boyunca yazılan naatlara baktığımızda şairlerin daha ziyade Hz. Peygamber'i yüceltmek, Allah katındaki eşsiz değerini vurgulamak, onun yüce, benzersiz ve örnek ahlakını vurgulamak ve bunu insanlara örnek olarak tavsiye etmek, ondan öte dünyada şefaât dilemek amaçlarıyla çok değişik edebî biçimlerle naatlar yazdıklarını görüyoruz. Bu naatlarda Şâir; aciz, güçsüz, zavallı bir kuldur, dünya ve ahiret hayatına dair pek çok açmazlar ve günahlar içindedir; bu durumdan kurtulmak için Peygamberden yardım ister, himmet umar ve bilhassa ahirette bir hazine değerindeki şefaâtini umar ve bu şefaate nail olmak için yanık bir dille yalvarır.

Fakat modern zaman edebiyatı devrinde yazılan naatların içeriklerinde önemli değişiklikler görülür. Şair artık sadece af, şefaât isteklisi değildir. Şair kendi kişisel isteklerinden adeta vazgeçmiştir. Zira İslam dünyası ve dolayısıyla Müslümanlar çok zor durumdadır.

Bu naatlarda Hz. Peygamber artık bir şefaâtçi değil, zor durumda olan milleti kurtarması gereken bir "kurtarıcı", "bir mehdi", bir "süper güç" olarak çağrılmaktadır. Mesela Arif Nihat Asya şöyle der: "Hacdân döner gibi gel/ Mirac'dan iner gibi gel/ Bekliyoruz yıl-lardır!", "Nerde kaldın ey Resul, Nerde kaldın ey Nebî?" Bu söylem artık klasik naatların yapı ve içeriğini başka bir hale bürümüştür. Modern zaman naatları, düşman karşısında perişan olmuş, onunla baş etmeye gücü yetmeyen, kafir istilasıyla ezilmiş ve bütün bu sefaletten kurtulmak isteyen modern zamanlar Müslümanın imdat çığlıkları ile doludur. Bu bildiride bir modern zaman şairi olan ve pek çok naatlar yazan Abdülfettah Rauf'un naatları klasik naatlar ve onlarda meydana gelen değişimler perspektifinden incelenecek ve bu vesile ile onun temel felsefesinin naatlarına yansıyan yönleri tespit edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Abdülfettah Rauf Efendi, Naat, Hz. Peygamber, Hitap şekilleri

ABDULFETTAH RAUF’UN “ZUMETTEN NÛRA” VE “EY YURDUM” ADLI KİTAPLARINDAKİ ŞİİRLERİNDE “ÖZÛLKE” OLARAK İSLÂM COĞRAFYASI

Prof. Dr. Şaban Sağlık

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Özet: Bazı şairler sanatlarını belirledikleri yüce bir ideal uğruna “araç” olarak kullanırlar. Söz konusu ideal şairden şaire değişiklik de gösterir. Modern Türk edebiyatında Ziya Gökalp, Mehmet Akif, Nazım Hikmet, Necip Fazıl Kısakürek ve Sezai Karakoç gibi şairler sanatlarını belirledikleri yüce bir ideal uğruna “araç” olarak kullanma konusunda akla gelen ilk isimlerdir. Mesela Mehmet Akif Ersoy, bütün ömrünü ve sanatını İslam davasına ve Müslümanlara adanmıştır. Dolayısıyla Akif, şiirlerinde dünyadaki bütün Müslümanlara bir şekilde yer verir. Bu açıdan bakarsak, Mehmet Akif’in Safahat’ının adeta dünyada yaşayan bütün Müslümanların coğrafi haritası olduğunu görebiliriz. Sezai Karakoç da şiirlerinde dünyadaki bütün İslam coğrafyasına yer verir. Hatta Karakoç, İslam coğrafyası için “özülke” kavramını kullanır.

Balkanlarda Müslüman ve Türk kimliğini şiirleriyle koruma altına alan alim ve şair Abdulfettah Rauf da tıpkı Mehmet Akif Ersoy gibi ömrünü ve sanatını İslâm’a adanmıştır. Bu sebeptendir ki kendisine “Üsküp’ün Mehmet Akif’i” unvanı verilmiştir. Abdulfettah Rauf, Makedonya Türkleri arasında “Fettah Efendi” adıyla da meşhur olmuştur. Şair, sadece Balkanlarla ve Üsküp’le ilgilenmemiş, tıpkı Mehmet Akif gibi dünyadaki bütün Müslümanlarla da ilgilenmiştir. Dolayısıyla Abdulfettah Rauf, İslam ülkelerini Sezai Karakoç gibi adeta bir “özülke” olarak görmektedir. Birçok şiirinde herhangi bir ülkenin ya da şehrin ismini anar. Hatta şiirinin ismi ya bir İslam şehri ya da herhangi bir İslam ülkesidir. Şair pek çok şiirinde ise herhangi bir İslam şehri ya da ülkesi adını anmadan genel anlamda bütün İslam coğrafyasında mevcut olan herhangi bir problemi ya da sıkıntıyı dile getirir. Yani Abdulfettah Rauf’un şiirlerinin büyük bir yekunu genel anlamda İslam dünyasının sorunlarının adeta fotoğrafı gibidir. Abdulfettah Rauf “özülke” saydığı İslam coğrafyasına Mehmet Akif’in bakış açısıyla bakmaktadır. Bilindiği gibi Mehmet Akif şiirlerinde İslam coğrafyasını, yani “özülkesini” “sorunu olan İslam ülkesi ya da şehri”, “o ülke ya da şehirde yaşanan zulümler, sorunlar”, “bu zulümleri yapanlar” ve “şiirlerinin satır aralarında sorunların çözümü bağlamında görüşler dile getirmek” gibi başlıklar altında toplayacağımız bir şekilde ele almaktadır. Abdulfettah Rauf da hemen hemen bütün şiirlerinde bu konuya ayrıntılı yer vermektedir. Şairin özellikle “Zulmetten Nûra” ve “Ey Yurdum” adlı şiir kitaplarında bu konu ayrıntı olarak yer almaktadır. Bildirimizde bu iki kitaptaki şiirler “özülke” bağlamında incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Abdulfettah Rauf, Rumeli, İslâm Dünyası, Müslümanlık

ABDÜLFETTAH EFENDİ’NİN ŞİİRLERİNDE İSLÂM DÜNYASI

Prof. Dr. Mehmet Samsakçı

İstanbul Üniversitesi

Özet: 1910-1963 yılları arasında yaşayan Abdülfettah Rauf’un yakın zamanda toplu hâlde neşredilmiş şiirlerinde genel olarak Allah inancı ve muhabbeti gibi teolojik ve metafizik temler; vatan, göç, gurbet gibi sosyolojik mevzular (o kadar eserlerinden birisinin ismi Yine Vatan İçin’dir); bütün kozmografyası ve yeryüzü unsurlarıyla tabiat; Garamî Parçalar’da toplanan manzumeleri dikkate alındığında beşerî aşk konularının ısrar ve ustalıklı işlendiği görülmektedir. Fakat özellikle merhum Şair’in Zulmetten Nûr’a başlıklı eserinde (ki bu eser de uzaktan uzağa Sâmîha Ayverdi’nin aynı konuda kaleme aldığı Kölelikten Efendiliğe isimli eserini hatırlatır) yer alan “Cezair’e ve Onun Dışı Arslanı Cemîle’ye”, “Filistin-i Şehîde Bir Tahiyeye-i Giryân”, “Bir Beyazdan Siyahlara”, “Kahraman Cezâir İçin”, “Kahraman Mısır ve Mısırlılar İçin” şiirleri; ayrıca Vardar’da mündemiç - yarım kalmış - “Şark-Doğu” ve “Tatar Kardeşlerime” başlıklı manzumeleri, İslâm’ın ve Müslümanların Batı kanadını teşkil eden Rumeli’de doğmuş ve yetişmiş bir şairin yaşananlar karşısındaki mustarip ve çırpının ruhunun feryatlarıdır. Rauf Efendi’nin şiir külliyatındaki diğer parçalarda da sadece Rumeli’deki kayıplara değil İslâm âleminin genelindeki acı ve problemler karşısında çok duyarlı bir şairin ıstırapları yer alabilmektedir. Bildiride Fettaf Efendi’nin İslâm âlemi ve Müslümanların özellikle 20. yüzyıldaki hazin vaziyetleri hakkında kaleme aldığı manzumeler analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel edebiyat, şiirsel öz, Balkanlarda Türk şiiri

İMAN İLE VATAN ARASINDAKİ VAROLUŞSAL İRTİBAT BAKIMINDAN ABDÜLFETTAH EFENDİ’NİN ŞİİRİ

Prof. Dr. Muhammet Altaytaş

Trakya Üniversitesi

Özet: İnsanın nereden gelip nereye gitmekte olduğu, dünyada bulunuş gayesi, diğer bir ifadeyle varlığının manasına dair aşkın kabulleri, onun inancını ve dinini ifade eder. Öte yandan bu konuda tasdik edilen aşkın mutlak hakikatin, tarihi vasatta durulması gereken yere işaret eden bir gölgesi vardır. İşte Müslümanın imanı gereği tarihi vasatta durması gereken, başka bir ifadeyle inanç ve değerlerini hâkim kıldığı ve sözünün geçtiği bu yer vatanını, vatani üzerinde bu inanç ve değerler çerçevesinde bir araya gelen topluluk ise milletini temsil eder. Anlaşılabileceği üzere iman ve din insanın aşkın, vatan ve millet ise tarihi vasattaki varoluşuna tekabül eder. Böylece iman ve dinin mütemmim cüzü olunca vatan ve millet, mümin için varoluşsal bir mana kazanır. Bu sebeple hakikat üzere olmak, iman ile vatan, din ile millet arasında “hikmet ve basiretle” kurulacak “tarih suuru” dediğimiz sıhhatli varoluşsal irtibatla kaimdir. Aynı zamanda vatan, ruhu ve bedeniyle müminin güven içinde huzur bulduğu meskendir. İlginçtir ki vatanın insanın ayakları altından çekildiğini hissettiği zamanlarda tarihin derinliklerinden gelen, varlığın diğer meskeni olan dil ve kelimelerin, mısraların önemi artar. Özellikle sözün, düzyazının artık kifayet etmediği bu zor zamanlarda İsmet Özel’in deyişiyle insan mısralarda, şiirlerde hiç kimsenin elinden alamayacağı bir “yurt” bulur. Böyle bir yurdu olmasından güven duyar. Bu sebeple vatan ve milletin varlığının tehlikeye düştüğü, zaafa uğradığı durumlarda şiire duyulan ihtiyaç ziyadeleşir, hemen bütün istiklâl mücadeleleri ifadelerini şiirde bulur ve istiklâl marşları şiirdir. İşte Mehmet Akif Ersoy gibi Abdülfettah Raûf’un şiiri de ancak bu bağlamda anlaşılabilir ve anlamlandırılabilir. Balkanlarda asırlarca süren Osmanlı/Türk hâkimiyetinin son bulduğu, bölgede kadim İslâmî miras ve değerlerin kökten sarsıldığı, dahası 1945 yılında komünist iktidarla birlikte Müslümanlara yönelik baskıların arttığı, Meddah Medresesi’nin kapatıldığı, bölgedeki Müslümanların vatanlarını terk edip anavatana göçünün hızlandığı zor dönemde Fettah Efendi ilmiyle, şiiriyle ve tavriyla şerefli bir mücadele yürütmüştür. Bu şartlarda Fettah Efendi’yi hüznün, keder ve umutsuzluğa sevk eden, âh u figânla inleyen, dîlinden şiir olarak dökülen bu mısralar onun için edebiyat değil, varoluşsal bir mahiyet arz eden vatan ve iman derdi ve davasının

yansımasıydı. “Gerçi şâ’ir değilim benzemiyor şi’ire sözüm/Bildiğim âh u figandır vü nasibim efgân”; “Gittin ebediyyen bize sen kalmadın eyvah/.../Hatta veriyor kalbe kasâvet adın eyvah” diye vatanın feryat u figân vesilesi olarak anılması buna işarettir. Fakat Fettah Efendi artık “kucağında yâd elleri” bulunduran vatani vefasızlıkla tanımlar, ona “sevgisinin söndüğünü” ilan eder, kendisine yâr olan kadim vatan artık gönlünde taşıdığı hüzn, keder ve hasret dolu bir mazidir. O’nun nazarında güzelim tabiat, bahar, dağlar, taşlar, Vardar dahi kendisi gibi vatan ve milletin kaybına ağlayıp gözyaşı dökmektedir. Akif gibi Fettah Efendi’nin şiirinde de “vatan, iman, din, İslâm, millet, şehid, can, canan” kelimelerinin sıkça tekrarlandığı görülür. Bugün küreselleştirilen, “yeryüzünü vatani, insanlığı milleti” olarak vehmeden, dünya vatandaşlığı propagandasına maruz kalan buhran içindeki Müslüman zihnin kadim vatan ve iman şuurunu hatırlaması için Fettah Efendi’den öğreneceği çok şey vardır. Tebliğimizde İDEFE yayınları tarafından hazırlanıp yayımlanan altı kitabı çerçevesinde Abdülfettah Rauf’un şiiri, vatan ve iman ile din ve millet arasındaki varoluşsal irtibat bakımından ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Abdülfettah Rauf’un Şiiri, vatan, iman, din, millet.

ABDÜLFETTAH RAUF'UN ŞİİRLERİNDE VARDAR NEHRİ: TARİHSEL BİR SEMBOL VE İMGESEL DEĞER

Prof. Dr. Lokman Turan

Uluslararası Balkan Üniversitesi

Özet: Vardar Nehri, Kuzey Makedonya'da, Şar Dağları'ndan doğar ve bu bölgede, Vardar Vadisi boyunca güneydoğuya doğru akarak Yunanistan'a ulaşır. Bugün Yunanistan sınırlarında bulunan Selanik şehri yakınlarından Ege Denizi'ne dökülür. Abdülfettah Rauf'un şiirleri (ki bir kitabı, ismini bu nehirden almıştır), Vardar Nehri'ni coğrafi bir öge olmanın ötesinde, tarihî olayların tanığı kültürel bir sembol, geçmişin izlerini ve özlemini yansıtan bir imge olarak şiirlerde yerini alır. Vardar Nehri, aynı zamanda Türklerin belleğinde hasretle anılan eski ihtişamlı günleri, çeşitli tarihî olayları, savaşları, zaferleri, göçleri ve kültürel yıkımları ifade etmek için bir sembol, bir anlatım aracı hâline gelir. Bu bakımdan, Abdülfettah Rauf'un şiirlerinde Vardar farklı anlam kategorilerinde ele alınabilir. Vardar Nehri, şairin şiirlerinde mekânlar ve zamanlar arası bağlantı kurarak bir vakitler Osmanlı'nın temsil ettiği rûhun Balkanlar'da zayıflaması ve çekilmesiyle meydana gelen acıların ve tarihsel sürecin şâhidi hâline gelir. Şair onunla konuşur, ona konuşur; onu konuşturur, dinler ve şahit tutar. Vardar onun şiirlerinde aynı zamanda mesut günlerin tekrar geri geleceğine dair güçlü bir varoluş mücadelesini anlatır. Bu varoluş mücadelesi hem ferdî hem de millî niyetler taşır. Ferdî planda şairin beşerî ve ilahî aşkını, heyecanını terennüm etmesine imkân veren, millî niyetler itibarıyla da bu coğrafyada Türklerin kalıcı olduğunu fısıldayan çeşitli anlamlar taşır. Bildiri, Vardar Nehri'nin şairin şiirlerinde sembolik anlamlarını, anlam katmanlarını, tarihsel sürece şahitliklerini, Osmanlı'nın Balkan coğrafyasından çekilmesiyle duyulan yas psikolojisini, bu psikoloji karşısında geliştirilen varoluş mücadelesini ve şairin bu sembol aracılığıyla toplumun hafızasına nasıl dokunduğunu keşfetmek amacıyla hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Abdülfettah Rauf, Rumeli, İslâm Dünyası, Müslümanlık

MAHLAS MESELESİNE KATKI: ABDÜLFETTAH RAUF’UN ŞİİRLERİNDEKİ “FETÂ” KELİMESİNİ MAHLAS OLARAK YORUMLAMAK

Prof. Dr. Ahmet Tanyıldız

Dicle Üniversitesi

Özet: Osmanlı Devleti’nin hâkimiyet sürdüğü yerler arasındaki en mutena bölgelerden biri Üsküp’tür. Burası yüzyıllar boyunca üzerinde taşımış olduğu Müslüman ve Osmanlı kimliği ile dikkat çekmiş, bağrından çıkardığı değerli şahsiyetler vesilesiyle kültür ve medeniyetimize önemli katkılar sağlamıştır. Bu şahsiyetlerden biri de yirminci yüzyıl Üsküp’ünün önde gelen mütefekkir ve şairi Abdülfettah Rauf Efendi’dir (d. 1912-ö. 1963). Son döneme kadar nisyan perdesi altında kalmış olan bu değerli şahsiyet Türkiye ve Makedonya’daki hamiyet sahibi ve kadirşinas insanların gayretleriyle hak ettiği teveccühü görmeye başlamıştır. Bu çerçevede Abdülfettah Rauf’un şiirleri de peyderpey yayımlanmıştır. Muhteva tasnifine göre altı kitap hâlinde neşredilmiş olan bu şiirler, başta dinî ve millî değerler olmak üzere hayatın her alanına dair fikirlerle süslenmiş önemli metinlerdir. Bu şiirler vesilesiyle şairin fikirlerini anlayıp dönemin içtimâî manzarasına nüfuz edebiliyoruz. Şair üzerine yapılmış araştırmalarda, onun mensur eserlerinde ve gazete yazılarında Fetah İshak ve Fetah İshakoviç ismini tercih ettiği kaydedilmektedir. Abdülkadir Dağlar, şairin mahlasını değerlendirdiği kıymetli yazısında şairin genellikle mahlas tercih etmediğini, az sayıdaki şiirinde ise Hâtîf mahlasını kullandığını belirtmektedir. Neşredilmiş eserlerine göz gezdirirken Abdülfettah Rauf’un bazı şiirlerinde “Fetâ” kelimesini mahlas olarak tercih ettiğini fark ettik. Bu kelimenin mahlas olabileceği naşirlerce fark edilmemiş, sayfa altlarındaki lügatçe kısımlarında kelimeye genellikle “Fetâ: genç, delikanlı, cömert.” anlamı verilmiştir. “Fettâh” kelimesinin Üsküp ve yöresindeki telaffuzunun “Fetâ” olduğu dikkate alındığında bu ibarenin mahlas olabileceği makul hâle gelecektir. Zira kelimenin metinlerdeki anlam çerçevesi de mahlas olduğu hususunu teyit edici niteliktedir. Şiirlerin eski yazılı metinlerindeki imlâ tercihi henüz tarafımızca görülmemiştir. O metinlerde iddiamızı teyit edici bir imlanın görülmesi hâlinde şairin “Hâtîf” mahlasıyla birlikte (Fettâh>Fetâh>) Fetâ mahlasını da kullandığı belirlenmiş ve bu bilgi literatüre kazandırılmış olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Abdülfettah Rauf, Şiir, Mahlas, Fetâ

ABDÜLFETTAH RAUF'UN ŞİİRLERİNDE BİR DÜNYA GÖRÜŞÜ OLARAK KÜLTÜREL MUHAFAZAKÂRLIK

Prof. Dr. Ömer Solak

Çanakkale 18 Mart Üniversitesi

Özet: Muhafazakârlık (Conservatism) geleneksel kurumları, gelenekleri ve değerleri teşvik etmeyi ve korumayı amaçlayan kültürel, sosyal ve politik bir felsefe ve ideolojidir. Temel ilkeleri ortaya çıktığı kültür ve medeniyete göre değişse de Muhafazakârlık, belirli bir milllete bağlı olarak çekirdek aile, örgütlü din ve devlete dair kurumları korumaya çalışır; aristokrasi ve monarşiyi teşvik eder. Bunun sebebi, ani ve radikal değişimlere karşı toplumsal düzeni ve tarihsel sürekliliği tercih etme eğilimidir. Öte yandan muhafazakarlık ideolojisi, kendi içinde farklı alt düşünsel branşlara ayrılır. Statükodan yana olma ve geleneği yüceltme bakımından Geleneksel muhafazakârlık (Traditionalist conservatism) ya da Gelenekselcilik (Traditionalism), Kültürel muhafazakârlık (Cultural conservatism), Sosyal muhafazakârlık (Social conservatism), Tarımcılık (Agrarianism) gibi türevlere bölünür. Farklı ideolojilerle ilişkisi bakımından ise Milli muhafazakârlık (National conservatism), Dindar muhafazakârlık (Religious conservatism), Monarşizm (Monarchism), Yeni muhafazakârlık (Neo-conservatism) gibi melez bazı formları ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada şiirlerine yansıyan yönleriyle şair Abdülfettah Rauf'un bir dünya görüşü olarak Muhafazakârlığa veya onun türevlerinden hangisine yakın durduğu ele alınmış; bu konunun sanatçı kimliği üzerindeki etkileri farklı başlıklar altında tartışılmıştır. Sonuç olarak Abdülfettah Rauf'un şiirlerine yansıyan semantik evren bakımından bir kültürel muhafazakâr olduğunu görülmüştür. Zira şair kesintisiz bir çizgi halinde bugünlere ulaşan Türk-İslam medeniyetinin modern zamanların getirdiği yozlaşma ve çözülmeye karşı tekrar canlandırılması ve tazelenmesini şiirlerinde dile getirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Balkan çalışmaları, Klasik Türk Edebiyatı, Kültürel Muhafazakârlık

UMUTSUZLUKTAN UMUDA, YOK OLMA ENDİŞESİNDEN YENİDEN DOĞUŞA ABÜLFETTAH RAUF'UN ŞİİRLERİNDE GELECEĞE UMUTLA BAKIŞ

Prof. Dr. Mehmet Güneş

Marmara Üniversitesi

Özet: Abdülfettah Rauf sadece Kuzey Makedonya Türk edebiyatı değil tüm Türk edebiyatı içerisinde haklı bir yer ve üne sahiptir. Onun şiirleri, Rumeli'ye olan bağlılığı ve Rumeli'nin tarihi ve tabii güzelliğini ve bu güzellikler karşısındaki hisleri aktarırken Yahya Kemal'in şiirleriyle benzeşirken Rumeli şehirlerinin tahribatı, bu coğrafya halkındaki bedbinliği yansıtırken ise Mehmet Akif'in şiirlerini hatırlatır. Abdülfettah Rauf'un şiirlerine bir bütün olarak bakıldığında onun şiirlerinde klasik Türk şiirleriyle de Türk halk şiiriyle de tasavvuf şiirleriyle de modern Türk şiiriyle de ne kadar belirgin benzerlikler olduğu fark edilir. Onun şiirleri, hayat hikâyesiyle de birlikte okunmaya da çok müsaittir. Abdülfettah Rauf, Balkan coğrafyasındaki Müslüman Türklerin büyük acılar yaşadığı, ölüm kalım mücadelesi verdiği yıllarda yaşar. O bu uğurda büyük bedeller ödemiş; yaşadığı onca acıya, gördüğü onca zulme rağmen Müslümanca ya da insan onuruna uygun biçimde yaşamada kararlılığını sürdürmüştür. Kendisinin ve Kuzey Makedonya başta olmak üzere diğer Balkan haklarının yaşadığı acılara tanık olan ya da tanıklardan dinleyen şair, şiirlerinde zaman zaman kendisi ve mağdur Müslüman Türkler adına endişelerini, umutsuzlukları dillendirse de o tüm bunlara rağmen o topraklarda yeniden doğacaklarına inanır, geleceğe umutla bakar. Bu bildiri metninde, umut-umutsuzluk çatışması arasında kalan şairin Balkanlarda yok olma endişesinden sıyrılıp yeniden doğuş umuduyla geleceğe nasıl umutla baktığı şiirlerinden hareketle değerlendirilecektir. Abdülfettah Rauf'un bu ruh hali, Yine Vatan İçin ve Vardar adlı şiir kitaplarındaki şiirlerde de yansıma bulmakla birlikte Zulmetten Nura adlı şiir kitabı bu bağlamda oldukça yoğunudur. Özellikle "Zulmetten Nura", "Ümmîd Al!", "Pür-ümmîdim", "Rabb'imiz Bizi İl-şâd Edecek" vb. şiirler, mağdur halkın millî bilincini canlandırmak, onları geleceğe güven ve umutla baktırmak isteyen şairin, bu uğurda şiirlerini nasıl araçsallaştırdığı göstermektedir. Bu bildiri metninde döneme ilişkin tarihî-sosyolojik kaynaklardan da yararlanılarak psikanaliz ve felsefe ile ilgili eserlere de başvurularak disiplinler arası bir çalışma yapmak hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Rumeli, şiir, istikbal, umut, umutsuzluk

ABDÜLFETTAH RAUF EFENDİ’NİN ŞİİRLERİNDE MEDENİYET TASAVVURU

Doç. Dr. Selami Alan

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Özet: Kavramlar, fikir inşasının temel yapı taşlarıdır. İnsanların bir millet bilincine kavuşmalarının, belli değerlere sahip çıkmalarının, kendilerini bir kültüre veya bir cemiyete ait hissetmelerinin dayanak noktasıdır. Tabiri caizse her kavram, bireyin topluma bağlılığını sağlayan urganı oluşturan birer sicim, birer ipliktir. Bireyle toplum arasında kurulan zihni ilişkiyi temsil eden bu bağlar arttıkça ya da azaldıkça toplumdaki birlik ve beraberlik dengesi de değişmektedir. Dolayısıyla istikbâl ve istiklâlini muhafaza etmeyi hedefleyen her millet, bünyesindeki fertlerin düşünce dünyasında bu kavramları yaşatmanın ne kadar mühim olduğunun farkındadır. Karşıt bakış açısıyla ise bir milletin üzerinde gerçek mânâda hâkimiyet kurmak isteyenlerin müdahale edecekleri ilk hususlardan biri, o milletin varlığını teşkil eden kavramlar olmuş ve olacaktır. Kavramları koruyup gelecek nesillere aktarmanın mesuliyeti ise devrin yöneticileri kadar -belki de onlardan daha ziyade- dönemin münevverlerinin, mütefekkirlerinin, kanaat önderlerinin, yazarlarının ve şairlerinin omuzlarındadır. Abdülfettah Rauf Efendi de bu sorumluluk şuuruyla hareket eden ve şiirleri vasıtasıyla hem mevcut halkı hem de yeni nesilleri uyarıp uyandırma vazifesini üstlenen mütefekkir şairlerdendir. Bu bağlamda şiirlerinde maddî ve manevî birçok değer ve kavramı konu edinen Fettah Efendi’nin üzerinde yoğunlaştığı kavramlardan biri, “medeniyet” olmuştur. Yaşanan siyasî ve sosyal değişimler nedeniyle Doğu- Batı ikileminde kalıp kendi değerlerinden uzaklaşan ve Batılı yaşama meyledenlere, hakikati göstermeye uğraşmıştır. Şiirlerinde, Batı Medeniyeti’nin gerçek yüzünün modernlik, özgürlük, gelişmişlik, ilerlilik, eşitlik, kardeşlik gibi süslü maskelerle gizlendiğini ifade etmiş ve asıl medeniyetin milletin kendi özünde ve İslâm’da olduğunu dile getirmiştir. Nitekim bu araştırmada, Fettah Efendi’nin şiirlerinde Doğu ve Batı medeniyetlerini nasıl ele aldığı ve nasıl bir medeniyet tasavvur ettiği tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Medeniyet, Türk-İslam Medeniyeti, Balkan Türk Edebiyatı, Abdülfettah Rauf Efendi

BALKANLAR'IN KAOTİK ORTAMINDA MİLLİ BİR ARİF/AYDIN TİPİ ARAYIŞI: ABDÜLFETTAH RAUF'UN ŞİİRLERİNİ MİLLİ ROMANTİZM AÇISINDAN OKUMA DENEMESİ

Doç. Dr. Oğuzhan Şahin

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi

Özet: Genel anlamda söylenecek olursa Abdülfettah Rauf'un şiirleri tıpkı yirminci yüzyılın ilk çeyreğinde yaşayan birçok Osmanlı aydınının şiirleri gibi hüznün, kaygı, kin, endişe ve korku ile doludur. Zira artık bağlarda/bahçelerde baharı müjdeleyen bülbüller, yerini halk arasında uğursuzluğun simgesi kabul edilen baykuşa bırakmış; güller yerine dikenlerden bahsedilir olmuştur. Abdülfettah Rauf'un birçok mısraında da göze çarpan bu tür imgeler, ondan çok daha önceleri Balkanlar'daki elim kayıpların ardından aynı acıları dile getiren Fuad Köprülü ve Ziya Gökalp'ta da karşımıza çıkmaktadır. Köprülü, Akıncı Türküleri'nde klasik şiirde sevgiliyi simgeleyen serviye gizli gizli ağlatmakta, gül bahçelerinde ise baykuşların sesleri yükseldiğini vurgulamaktadır. Tuna'nın ağladığı, eski akıncı destanlarını anlatmanın söğüt dallarındaki hasta serçelere kaldığı bu kaotik ortamda Fuad Köprülü kurtuluşun yolu olarak ise eski Türkler'de aynı zamanda dini bir figür olan "ozan"ı görür. Ozan tipi, Akıncı Türküleri'nde iki kez geçer. İlkinde şair: "Kırık minareden duyulmaz ezan / Hep ocaklar sönmüş, devrilmiş kazan / Bir inilti duydum, sandım bir ozan / Sesime ses veren karlı dağlarmış" mısralarıyla "ozan"a gönderme yapar. İkinci göndermede ise ozan [ki şiirde eski ozan diye geçiyor] "elindeki sazı" ile düşmanlar içine korku salacak bir figür olarak tasvir edilir. Ziya Gökalp ise Altın Destan'da başları ağarmış ihtiyar dağların eski güzel günleri andığını ve bunun etkisiyle sel gibi gözyaşı döktüğünü belirtir. Dağların gözyaşı döktüğü böyle bir ortamda "kırlangıçlar âh çekmekte", güvercinler ise ağlamaktadır. Bu travmatik ortamda Gökalp'in kurtuluş için zikrettikleri "çoban, hakan, ogan, şaman, Türkân, İlhan, İran ve Turan" gibi figürlerdir. Bunlardan "şaman" ile Köprülü'nün "ozan"ı aynıdır. Diğer kavramlardan bir hadise gönderme yapan "çoban" dışında tamamı İslamiyet öncesi Türk kültürüne gönderme yapmaktadır. Gökalp ve Köprülü'nün kurtuluşun yolu olarak gördükleri bahsi geçen bu tipler her ne kadar İslamiyet öncesi Türk kültürüne işaret ediyor olsalar da bünyesinde yine de İslamî öğeler barındırmaktadır. Ancak Gökalp'in şiirinde geçen: "Kırklar karar verdi, yediler, uçler / Oldular kılavuz kalmadı göçler" mısralarından hareketle bu öğelerin kitabî İslâm'dan çok, halk İslâm ile ilgili olduğu söylenebilir. Bu bildiride Abdülfettah Rauf Efendi'nin şiirlerinde gönderme yapılan "millî ârif/aydın" tiplmesi milli romantizm (edebî ortaçağcılık) açısından ele alınmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Milli arif tipi, Abdülfettah Rauf'un şiirleri, vatan, Balkanlar, Osmanlı kimliği

ÜMİDİN İKİ YÜZÜ: ABDÜLFETTAH RAUF VE MEHMET AKİF'İN ŞİİRLERİNDE ÜMİT TASAVVURU

Doç. Dr. Seyit Yavuz

Erzurum Teknik Üniversitesi

Özet: Türk milleti tarih boyunca sayısız devletle mücadele edip savaşmak zorunda kalmış; bu çetin mücadeleler neticesinde tarihe altın harflerle yazılan benzersiz zaferler elde etmiştir. Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan günümüze değin Akdeniz'den Karadeniz'e, Anadolu'dan Balkanlar'a ve hatta Avrupa'ya kadar geniş bir bölgede birçok devletle mücadele eden Türkler kimi zaman da kaçınılmaz mağlubiyetler yaşamışlardır. Bu mağlubiyetler Türk milletinin siyasî, ekonomik ve sosyal anlamda birçok zorlukla karşılaşmasına da sebep olmuştur.

Böylesi zorlu dönemlerde yalnızca siyasî figürler değil bilhassa şairler ve edipler de kalemliyle toplumun moralini yüksek tutmaya, insanlara yol göstermeye ve umut aşılamaya gayret etmişler, aydınlık bir gelecek fikri meydana getirmeye çalışmışlardır. Mehmet Âkif Ersoy Osmanlı'dan Cumhuriyete geçiş sürecinde özellikle Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı döneminde; Abdülfettâh Raûf Efendi ise Osmanlı bakiyesi olan Balkan coğrafyasında yaşanan savaşlar ve ihtilaller nedeniyle şiirlerinde "ümit" temasını ön plana çıkarmışlardır. Her iki islâm şairi de şiirlerinde yalnızca topluma umut vermekle yetinmemiş, aynı zamanda islâm inancının temel değerlerinden biri olan "ümit" kavramına da dikkat çekmişlerdir. Kur'ân-ı Kerim'de yer alan "ümit" temalı bazı âyetler, mümin kimselerin hiçbir zaman ve zeminde ümitsizliğe kapılmamaları gerektiğini öğütler. Mehmed Âkif'in Safahat'ta yer alan bazı şiirlerine bu âyetlerden yaptığı iktibaslarla başlaması, müslümanlar için her koşulda yapılacak bir şeylerin bulunduğunu vurgulama gayretinin açık bir işareti olsa gerektir. Aynı şekilde Abdülfettâh Raûf Efendi'nin şiirleri de benzer bir düşünce ve anlayışın izlerini taşımaktadır. Bu izler, tabir caizse her iki şairin de aynı kaynaktan beslenmiş olduklarının göstergesidir. Bu bildiride aynı toplumda yaşamış ve aynı inanç kaynağından beslenmiş iki islâm şairinin bazı şiirlerinde "ümit" temasının nasıl işlendiği ve her birinin oluşturduğu "ümit" tasavvuru mukayeseli bir şekilde ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Abdülfettah Rauf Efendi, Mehmet Akif Ersoy, Ümit, 20. Yüzyıl

ABDÜLFETTAH RAUF'UN ŞİİRLERİNİN SES VE ÂHENK UNSURLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Doç. Dr. Mehmet Akif Gözitok

Erzurum Teknik Üniversitesi

Özet: Osmanlı Devleti'nin kadim beldelerinden olan Üsküp'ün önemli âlim ve şairlerinden olan Abdülfettah Rauf Efendi, Osmanlı'nın Balkanlar'daki egemenliğinin sona erdiği ve yeni siyasi yapılanmaların ortaya çıktığı zor bir dönemde yaşamış; kaleme aldığı şiirleriyle yaşadığı sancılı ve çalkantılı döneme ayna tutabilmiş ve milletin en derin ıstıraplarını terennüm edebilmiş mühim bir şairdir. Osmanlı'nın ilim ve irfan geleneğini temsil eden bir eğitim kurumu olan Meddah Medresesi'nde yetişen Abdülfettah Efendi, Arapça ve Farsça gibi dillere hâkim, Osmanlı edebî geleneğini son derece iyi bilen biridir. Bu yönleri onun şiirini hem biçim hem de içerik açısından Osmanlı şiir geleneğinin estetik değerlerine yaklaştırmaktadır. Kendisi her ne kadar yakın dönem şairlerinden olsa da o şiirlerini hususen, içinde yetiştiği kadim Osmanlı edebî geleneklerine bağlı kalarak kaleme almayı tercih etmiştir. Nitekim şiirlerinde kullandığı kelime kadrosu, vezinler, dil ve üslup hususiyetleri göz önünde bulundurulduğunda onun şiirlerinin klasik Türk şiirinin ses, şekil ve muhteva özellikleriyle büyük bir oranda benzerlik arz ettiği görülecektir. Özellikle Klasik Türk şiirinde vezinle birlikte ahengi tesis eden en önemli unsurlardan kabul edilen kafiye ve redife son derece önem veren Abdülfettah Efendi'nin şiirleri bu açıdan klasik Türk şiirinin ses unsurlarıyla büyük paralellikler arz eder. Gelenekten aldığı ilhamı modern çağın sancılılarıyla harmanlayan şair, milletin derin acılarını ve umutlarını terennüm ederken, eserlerinde kadim kültürün izlerini titizlikle korumayı başarabilmiştir. Bu bildiride, Abdülfettah Rauf Efendi'nin Osmanlı Türkçesi ile kaleme aldığı ve yakın zamanda yeni harflere aktarılan Yine Vatan İçin, Zulmetten Nura, Garami Parçalar, Vardar, Münacat ve Ey Yurdum isimli şiir külliyatı incelenerek; onun şiirlerinde kullandığı vezinler, kafiyeler ve rediflerden hareketle, şiirlerinin ses yönü üzerinde durulacak ve gelenekle kurduğu güçlü bağları ve dönemin kültürel çalkantılarına karşı geliştirdiği sanatsal duruşu ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kafiye, Redif, Vezin, Klasik Türk Şiiri, Abdülfettah Rauf Efendi

ABDÜLFETTÂH RAÛF'UN ŞİİRLERİNDE HİKEMÎ UNSURLAR

Dr. Emrah Gökçe

Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi

Özet: Balkan coğrafyasının son dönemde yetiştirdiği mühim şairlerden biri olan Fettâh Efendi'nin asıl adı Abdülfettâh Raûf'tur. 1910'da Makedonya'nın başkenti olan Üsküp'te dünyaya gelmiştir. Halk arasında Fettâh Efendi olarak tanınmış, bazı makalelerinde ve şahsî evrakında ise Fetah İshak veya Fetah İshakoviç imzasını kullanmıştır. Babası Üsküplü Hacı İshak ailesine mensuptur. O, bölgenin tanınan şahsiyetlerinden biridir. Oğlu Raûf Efendi'nin iyi bir eğitim görmesi için elinden gelen bütün gayreti göstermiştir. Sıkıntılı bir hayat süren ve pek çok badire atlatan Fettâh Efendi 24 Nisan 1963'te Üsküp'te vefat etmiştir. Sevindirici bir gelişme olarak, Fettâh Efendi'nin farklı nedenlerden dolayı 60 yıldır neşredilemeyen şiirleri, Üsküp'te kurulan Fettâh Efendi Eğitim ve Düşünce Derneği'nin araştırmaları ve katkılarıyla neşredilmeye başlanmıştır. Fettâh Efendi'nin altı tane şiir kitabı neşredilmiştir. Bunlar; Yine Vatan İçin, Garâmî Parçalar, Vardar, Zulmetten Nûra, Ey Yurdum, Na't ve Münâcât'tır. Abdülfettâh Raûf, Balkanlar'ın Âkif'i olarak bilinmektedir. Son asırda, klâsik usûlde bir divan tertip etmemekle birlikte, klâsik şiir vadisinde eser veren kudretli şairlerdendir. Bütün şiirlerinde mahlâs kullanmamıştır. Mahlâs kullandığı şiirlerde ise "gaybdan seslenir gibi haber veren melek ve gözle görülmeyen manevî âlem, gayb" manalarına gelen Hâtif mahlâsını tercih etmiştir. Bilgelik ve hakimlik, varlık ve eşyanın asıl amacı, özdeyiş ve atasözü gibi anlamlara gelen hikmet, eşya ve olayları anlamlandırma, varlık ve olayların gizli anlamlarını çözme üzerine kurulmuş bir ifade tarzıdır. Hikem, hikmet kelimesinin çoğuludur. Hikemî üslûp, bir edebî anlayış olarak, düşünceye dayalı hikmetli sözü, kendine has edebî üslûp özellikleriyle aktarmaktır. Bu bildiride, Abdülfettâh Raûf'un şiirlerindeki hikemî unsurlar, neşredilen bu altı kitap ve Ertuğrul Karakuş'un "Abdülfettâh Raûf'un 'Hilâl' Dergisinde Yer Alan Şiirleri" başlıklı yazısındaki şiirler üzerinden değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat, 20. yüzyıl, Abdülfettâh Raûf, klâsik Türk edebiyatı, hikmet

ÜSKÜPLÜ ABDÜLFETTAH RAUF EFENDİ’NİN KLASİK TÜRK EDEBİYATI GELENEĞİNE BAĞLI OLARAK YAZDIĞI ŞİİRLERİ

Dr. Cüneys Nureski

Uluslararası Balkan Üniversitesi

Özet: Osmanlı Devleti’nin, Rumeli coğrafyasında son demlerini yaşadığı 1910 yılında Üsküp’te dünyaya gelen ve 1963’te Sosyalist Tito Yugoslavyası döneminde aynı yerde vefat eden Abdülfettah Rauf Efendi, Osmanlı sonrası dönemde Balkan Türkleri arasında yetişmiş en önemli alim ve şairlerden biridir. Yaşadığı zaman dilimi itibarıyla esasında Balkan Türk edebiyatının Osmanlı sonrası dönemine ait alim ve şairlerden biri sayılmakla birlikte, kendisi, hayatı boyunca bir Osmanlı aydını olmanın gururunu taşımış ve bunu şiirlerine de aksettirmiştir. Fettah Efendi’nin yaşadığı dönemde Balkanlar’daki Osmanlı hakimiyetinin henüz yeni sona ermiş olması ve daha sonra burada kurulan Meddah Medresesi’ne girip medrese eğitimi almış olması, onun Osmanlı eğitimi ve terbiyesiyle yetişmesini, dolayısıyla bu tarihsel geçiş döneminde ilim, sanat ve şiirde hem modern hem geleneksel tarzları bizzat tecrübe etmesini sağlamıştır. Osmanlı eğitim sisteminde dinî ilimlere hâkim bir din adamı olarak yetişen ve aynı zamanda Arapça ve Farsçaya da geniş vukûfiyeti olan Abdülfettah Efendi, yaşadığı dönem itibarıyla Balkan Türk edebiyatının eski ile yeni şiir arasındaki geçiş dönemi temsilcileri arasında yer almıştır. Şairin Osmanlı eğitim sisteminde yetişmiş olması onun klasik Türk edebiyatı ve edebî sanatlarla olan hâkimiyetini artırmıştır. Dolayısıyla bu durum, binin üzerinde şiiri bulunan Fettah Efendi’nin, gerek vezin gerek nazım şekli ve birimi gerekse muhteva ve dil bakımından klasik edebiyatı veya divan şiiri geleneğine bağlı olarak çok sayıda şiir yazmasına neden olduğu gibi, modern şiir tarzında hece vezniyle yazmış olduğu pek çok şiirini de divan şiirinin nazım birimi olan beyitlerle yazmasına neden olmuştur. Bu bildiride, Abdülfettah Rauf Efendi’nin şiirleri içinde önemli bir yekûn tutan beyit, gazel, kıt’a, şarkı gibi divan şiiri nazım şekilleri ve aruz vezniyle yazılmış şiirleri üzerinde durulacak, ayrıca hece vezniyle yazılmış, fakat beyitlerden oluşan modern şiirlerine de değinilecektir.

Anahtar Kelimeler: Üsküp, Balkan, Abdülfettah Rauf Efendi, Şair, Şiir, Klasik Edebiyat.

ABDÜLFETTAH RAUF'UN SINIF ARKADAŞI PREÇOVALI HAFIZ NECATİ AHMETİ

Dr. Selim Selimi

Prishtine Üniversitesi

Özet: Bu bölgeler, beş asırlık Osmanlı Devleti idaresinde, yaşamış tüm halkları huzur ve barış içinde yaşamışlardır. Balkan coğrafyasında geçmişten günümüze kadar ister günümüz Kosova'sında, ister Kuzey Makedonya bölgesinde olsun, çok sayıda alim, şair, yazar ve sanatkar yetişmiştir. Bu süre zarfında eğitim kurumlarından Medreseler de gereken hizmeti vermiştir. Üsküp Medah Medresesi de Ataullah Kurteşi'nin idaresinde çok sayıda talebe yetiştirmiş kurumlardan biri olmuştur. Birçok talebe arasında, bu medreseden mezun olan talebelerden, Üsküplü Abdülfettah Rauf ve Preşovalı Hafız Necati Ahmeti de var. Bu iki şahsiyet hocaları yanı sıra, müslüman haklın geniş kitlesi tarafından, birini Fettah Efendi ve ötekisini de Hafız Necati Efendi olmalarını sağladılar. Üsküplü Abdülfettah Rauf hem müderris hem şair olarak öne çıkarken öte yandan Preşovalı sınıf arkadaşı Hafız Necati Ahmeti de Preşova Medresesi'nde müderris ve vaaiz olarak öne çıkmaktadır. İcazet (mezuniyet) sonrası yıllarında, bu iki şahsiyet de bölgedeki karışıklıklar yıllarında, Arnavutluk Ulusal Demokratik Örgütü'ne üye olmaları, örgüt tarafından görevlendirilerek müslüman halkı bilinçlendirmektir. Müslüman halkı Türkiye'ye göç ettirmekten vaz geçirmelerini görevinde bulunmuşlardır. Bunun en iyi göstergesi şu özlü sözlerinden anlayabiliyoruz: «Bu vatan bizimdir, atalarımız bu toprakları bize emanet etmiştir, buraları bırakıp göç etmek bize caiz değildir (haramdır)» denmiştir. Bu çalışmamızda Üsküp Meddah Medresesi talebelerinden Abdülfettah Rauf ve onun sınıf arkadaşı Hafız Necati Ahmeti'yi araştıracağız. İki başarılı talebenin yaptıkları faaliyetleri ve İslam davasınada geçen hizmetleri ele alacağız. Bu iki kıymetli müderris en zor zamanlarda halkı bilgilendirmek, cami kürsilerinde dini öğretmek amacıyla dönemin yöneticileri (Yugoslavya) tarafından engellenmelerine rağmen canları pahasına asla vaz geçmediler. Hapse atıldılar. Ama İslam ve milli davasından vaz geçmeyerek medreselerin kapandığı zamanlarda bile gizli talebe okutmaya devam ettiler. Bu dava uğrunda onlarca talebe yetiştirdiler.

Anahtar Kelimeler: Meddah Medresesi, Preşova Medresesi, Fettah Efendi, Hafız Necati Efendi, din alimleri

ÜSKÜPLÜ ABDÜLFETTAH RAUF'UN ŞİİRLERİNDE NÜFUS, MİMARÎ VE NÜFUZ

Dr. Fikri Kula

Aksaray Üniversitesi

Özet: Yıldırım Bayezid zamanında Osmanlı Devleti idaresine giren Üsküp'te fetihten sonra iskân ve imar faaliyetleri başlar. Müslüman Türk iskânının başlaması ve şehirde inşa edilen medrese, cami, tekke, han ve hamam gibi yapılarla birlikte Üsküp, İslam medeniyetinin Balkanlardaki önemli merkezlerinden biri olur. Üsküp ve civarındaki Türk nüfusunun artışının yanı sıra bölgede yaşayanların bir kısmının da Müslüman olması, Müslümanların buralarda birçok cami, tekke gibi dinî ve mimarî yapılar inşa etmesi Osmanlı nüfuzunun Balkan coğrafyasında genişlemesini beraberinde getirir. Osmanlı Devleti'nin hüküm sürdüğü yüzyıllar boyunca özelde Üsküp genelde Balkan coğrafyası Türklerin dinî, mimarî, kültür ve sanat unsurlarının bir bütün hâlinde yaşatılıp yansıtıldığı yerler olmuştur. Özellikle on dokuzuncu yüzyılda değişen ekonomik şartlar, savaşlar ve milliyetçilik cereyanı ile Türkleri Balkanlardan uzaklaştırma planlarının uygulanmaya konulmasıyla birlikte Balkan coğrafyasındaki Türk nüfusunu ve Türk kimliğinin ifadesi olan mimarî eserleri azaltmak ilk hedeflerden olup bununla da nüfuzun elde edilmesi amaçlanır. Yirminci yüzyılın başında gerçekleşen savaşlar neticesinde Balkan toprakları Osmanlı idaresinden çıkmış olup buralarda yaşayan birçok Müslüman Türk aile göç ederek vatanlarını terk eder. Tüm bu yaşananlar tarih sayfalarının yanı sıra bölgede yaşayan, Balkan kökenli edebiyatçıların metinlerinde de yer bulur. Mehmet Âkif ve Yahya Kemal gibi Balkan kökenli sanatkarların eserlerinde Balkan coğrafyasının tabîi güzelliklerinin, tarihi ve mimarî özelliklerinin yanı sıra vatan toprağı olan bu bölgenin kaybedilmesinin ağıtları da yankılanır. Üsküp doğumlu olan ve Üsküp'ün Âkif'i olarak belirtilen Abdülfettah Rauf da bu sanatkarlar arasındadır. Üsküp'ün önemli âlimlerinden olan Abdülfettah Rauf yazdığı şiirlerle ülkesinin ve Balkanların en önemli din, vatan ve dava şairlerinden biri olarak kabul edilir. Şiirleriyle duygu ve düşüncelerini aktararak bilinçli nesiller yetiştirme amacını taşıyan Fettah Efendi kimi zaman umutsuzluğa kapılsa da umut dolu mısralarıyla halka umut aşılamaya çalışır. Vatan toprağı olan Üsküp'ün kaybedilmesinin verdiği hüznün, bölgenin yeniden alınamayacağı düşüncesi ve buralardaki hatıralar umut ve umutsuzluk arasında onun şiirlerine yansır. Balkanların kaybedilmesiyle Üsküp'ten Osmanlı topraklarına göçlerin yaşanması şairin şiirlerinde göç edenlere karşı takındığı olumsuz tavır ve eleştirel bir dille aktarılır. Fettah Efendi, göçle birlikte nüfusun, ardından da nüfuzun kaybedileceğini ve mimarî izlerin silineceğini sorumluluk bilinciyle adeta isyan ederek ifade eder. Bu çalışmada Abdülfettah Rauf'un şiirleri nüfus, nüfuz ve mimarî açısından incelenerek bu unsurların şairin şiirlerine yansımaları bir bütün hâlinde ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Abdülfettah Rauf, Üsküp, Balkanlar, şiir, nüfuz

ABDÜLFETTAH RAUF'UN ŞİİRLERİNDE İÇ İÇE YİNELEMELER

Dr. Ahmet Çam

Novi Pazar Üniversitesi

Özet: Abdülfettah Rauf; fikir ve sanat anlayışıyla Balkan coğrafyasına iz bırakmış, 20. yüzyılın önde gelen entelektüel şahsiyetlerinden biridir. Abdülfettah Rauf'un edebî ve kültürel mirası, ardında bıraktığı eserlerle günümüzde de canlılığını korumaktadır. Osmanlı Türkçesiyle kaleme aldığı şiirlerindeki sanatsal değer, hiç kuşkusuz şairin duygu dünyası ile Türkçeye olan hâkimiyeti sonucunda ortaya çıkmıştır. Abdülfettah Rauf'un sanat, fikir ve edebî yönü kadar dil kullanımı da önemlidir. Abdülfettah Rauf'un dilin kullanım imkânlarından ne ölçüde yararlandığı şimdiye kadar gereğince irdelenmemiştir. Şairin eserlerindeki söz varlığını ustaca belirli bir ahenk düzeniyle işlemesi, onun şiirlerindeki etkileyiciliği ve kalıcılığı artıran esas faktörlerden biridir. Seslerden söz ve söz öbeklerine, dize oluşturan cümle ve dize öbeklerine kadar dil öğelerinin bütünlük içerisinde yinelenerek kullanılmasına dil biliminde yineleme denmektedir. Yinelemeler; dil biliminde ses, biçim, anlam, söz dizimi ve metinsel açıdan gruplandırılmıştır ve bunlar üslup belirlemede, şiir tahlilinde önemli rol oynamaktadır. Aynı zamanda yinelemeler ile şiirde ortaya konan belli bir kavram ya da önermenin dinleyici yahut okuyucunun zihninde yer etmesi, pekiştirilmesi de sağlanmaktadır. Şiirin temel öğelerinden olan ve birden fazla çeşidi olan yinelemeler, Abdülfettah Rauf'un şiirlerinde sıkça görülen ritim ve ahenk belirleyici dil unsurlarındandır. Bu bildirinin amacı, Abdülfettah Rauf'un şiirlerini oluştururken sıklıkla başvurduğu türlerin başında gelen iç içe yinelemeleri ele alarak iç içe yinelemelerin şairin eserlerindeki yansımalarını dil bilimsel bağlamda ortaya koymaktır. Çalışmada doküman inceleme yöntemiyle tüm şiir kitaplarından elde edilecek iç içe yineleme bulguları örneklendirilecek, bunların Abdülfettah Rauf'un sanatında öne çıkan dil-düşünce ilişkisi açısından değerlendirmesi yapılacaktır. Onun şiirlerinde açıkça sezilen din, vatan, özlem, ümit gibi kavramları işlemede kullandığı sözlerde iç içe yinelemelerin rolü incelenecektir. Sonuç itibarıyla bu çalışmayla Abdülfettah Rauf'un eserlerindeki söz varlığının dil bilimsel anlamda ortaya konmasının onun duygu ve düşünce dünyasının tam olarak algılanmasına dair genel bir değerlendirme yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Abdülfettah Rauf, Şiirde dil kullanımı, Şiirde ritim ve ahenk, Yinelemeler, İç içe yinelemeler

İKİ ŞAİRİN DİYALOĞU: ABDÜLFETTAH RAUF’UN YAHYA KEMAL’E ADADIĞI BEYİTLER

Dr. Mümin Ali

Uluslararası Balkan Üniversitesi

Özet: Bu çalışma, Üsküplü şair Abdülfettah Rauf’un, modern Türk edebiyatında müstesna bir yere sahip olan temsilcilerinden Yahya Kemal Beyatlı’ya ithafen kaleme aldığı “Yahyâ Kemâl’e Nazîre” ve “Yahyâ Kemâl’e” adlı şiirleri merkeze alarak kapsamlı bir edebî çözümleme sunmayı amaçlamaktadır. Söz konusu olan şiirler, yalnızca birer nazire veya ağıt/merciye olmanın ötesinde, klasik Türk şiirinin biçimsel ve tematik kodlarını günümüz duyarlılıklarıyla buluşturan poetik örneklerdir. Rauf, bu şiirlerinde Yahya Kemal’in estetik duyarlılığını, tasavvufî yönünü, kültürel kimliğini ve metafizik düşüncesini içselleştirerek yeniden üretmektedir. “Yahyâ Kemâl’e Nazîre” şiiri, tasavvufî imgelerle örülü yapısı, aşk ve hakikat meselesini işleyen temaları ve klasik mazmunlara yaptığı göndermelerle hem ferdî bir arınma yolculuğunu hem de Yahya Kemal’in manevî mirasını yansıtmaktadır. Öte yandan “Yahyâ Kemâl’e” şiiri, Yahya Kemal’in ardından kaleme alınmış bir mersiye de imleyen, onun edebî şahsiyetine ve temsil ettiği şiir anlayışına duyulan saygının şiirsel bir ifadesidir. Şair, Yahya Kemal’i tabiri caizse bir “şeyh” olarak konumlandırırken, gelenekle bağ kuramayan yeni kuşaklara yönelik eleştirilerini de şiirin temeline yerleştirir. Her iki şiir, hem bireysel bir vefa duruşunu hem de klasik şiir mirasının modern çağda yeniden nasıl yorumlandığını göstermesi açısından dikkate değerdir. Ayrıca, çalışmada Yahya Kemal’in “Veda Gazeli” adlı şiiri de tema bakımından analiz edilerek Rauf’un naziresiyle karşılaştırılarak iki şair arasında kurulan şiirsel diyalogun anlam derinliği ortaya konmaktadır. Bu yönüyle çalışma, şiirde kültürel sürekliliğe ve edebî hafızaya katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Abdülfettah Rauf, Yahya Kemal, şiir, Gelenek, Kimlik

VATAN, İMAN VE SA'Y ÜÇGENİNDE MEHMET AKİF VE ABDÜLFETTAH RAUF EFENDİ'NİN ŞİİRLERİ

İlker Ateş

Marmara Üniversitesi

Özet: Tarih boyunca çeşitli devletler birbirleriyle savaşmışlar, bu savaşlar sonucunda taraflardan biri mağlup olurken diğeri galip olmuştur. Yaşanan savaşların ekonomik, sosyolojik ve toplumsal etkileri olduğu gibi güzel sanatlara ve edebiyata da etki ettiği zamanlar da olmuştur. Yaşanan hadiselerin etki alanı olarak edebiyat, toplumsal ve sosyal konuları ve bu konular hakkındaki ileri sürülen görüşleri ve düşünceleri şiir ya da düzyazı olarak okuyucuya yansıtmaktadır. Şair ve yazarlar eserlerinde bu konulara değinerek okuyucuya gidilmesi gereken istikameti gösterirler. Şair ve yazarlar karşılıklı olarak gerek birbirlerinden etkilenecek gerekse birinin diğerine olan etkisiyle eserlerinde ortak fikirleri işleyip kuvvetli bir ses meydana getirirler. Bu bildiri metninde şiirleri karşılaştırılacak olan Mehmet Âkif ve Abdülfettah Rauf bu şairlerdendir. Her iki şair de vatan, iman ve sa'y kavram/meselelerini eserlerinde ülkenin kurtuluşu, yeni hayatın düzeni ve ülkenin geleceği olan genç nüfus ve aydın kesim etrafında işlerler. İki şairde de vatan iman ve sa'y kavram/meselesi kaynağını İslam'ın kutsal kitabı olan Kur'an-ı Kerim'den almaktadır. Bu bildiride bahsedilecek bu üç kavram/mesele kaynağını İslamî kaynaklardan almakla birlikte, bu üç kavram/mesele etrafında işlenen düşünceler ve bu üç kavram/mesele hakkındaki çözüm ve öneriler İslamî kaideler çerçevesinde şairlerin eserlerinde görülmektedir. Her iki şairde de vatan, iman ve sa'y kavram/meseleleri birbiriyle bağlantılı ve birbirlerini tamamlayan kavram/meselelerdir. Her iki şair de ülkelerinin maddi ve manevi işgaline karşı çıkmış, toplumu bu konuda bilinçlendirmek, gaflet uykusundan uyandırmak ve harekete geçirmek istemişlerdir. Bu bildiride bu iki şairin eserlerindeki şiirlerde işledikleri bu üç kavram/mesele etrafındaki ortaklıklar ve benzerliklerle birlikte, dönem ya da coğrafya kaynaklı farklılıklar da tespit edilmeye çalışılacaktır. Her iki şairin de düşünce dünyaları incelenerek şiirlerinde izledikleri yol, buldukları çözümler ve gösterdikleri çıkış yolları tespit edilip değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Vatan, İman, Sa'y, İslam, Kur'an-ı Kerim

“DAĞ BAŞLARI YIRTAR KOCA BİR SELDİ”: ABDÜLFETTAH RAUF ŞİİRİNDE VİCDAN

Ali Karahan

Tarsus Üniversitesi

Özet: Temyiz yetisi barındıran vicdan, kalabalıkların bir parçası olan kişiye aldırış etme duygusu yükler. Böylece kayıtsızlıktan uzaklaşmak, öteki veya toplumla ortak kader inşa etmek ve diğerkâmlığı bencillığe yeğ görmek vicdani işlevler olur. Daha anne ve babayla ilk temasta belirmeye başlayan kavram, sınırlarını kolektif bilincin yapıcısı olan topluma kadar genişleterek olgunlaşır. Artık ötekiyle girdiği ilişkiler üzerinden hız kazanan bir ahlaki süreç olur ve dayanışmanın temelinde yer alır. Vicdan, acı ve felaket karşısında merhamet olgusunu üreterek bir erdemlilik geliştirir. Çünkü vicdan sahibi, başkasının ızdırabını dindirmek, adaletsizliğe itiraz etmek ve törel bilincin gereği olan sempati ve empati yoluyla duygudaşlık kurmak arzusu taşır. Kendi dışında birini düşünmek insanda davranışsal bir bilinci var eder. İyi ve kötüyü ayıran, göksel bir ses olarak insanı Tanrı buyruğuna yönelttiği düşünülen ve bireysel aşkınlığa erıştırerek ötekini/toplumu düşünme ilkesi kazandıran vicdan, son derece ahlaki bir duygudur. Ayrıca vicdan, muzdarip ve mazlumun durumuna karşı sorumluluk taşıma iradesi ortaya koyar. Ödev duygusu ve farkındalık, düzeltmeye ve düzenlemeye eğilimi artırır. Dolayısıyla eylemleri değerli kılarak iyiliğe çıkaracak, kişiyi muhakeme yoluyla doğruya sevk edecek ve iç huzura ulaştıracak vicdani görüştür. Yargı veya yaptırım gücüne de haiz olan vicdan, iç dengeyi koruyucusu ve çevreyle iletişimin denetleyicisidir. İlahi dinler ise vicdanı Tanrı'nın kendini bildirdiği bir konum olarak sunar. Yaratılıştan bir bağış varsayılan bu itki, her ne kadar farklı isimlendirmelerle kutsal kitaplarda yer alsın da, sağduyuya çağırır. Üsküplü şair Abdülfettah Rauf da şiirlerinde vicdan esasına dayalı imgeleri, eğilimleri, görünüşleri ve eylemleri sıkça kullanmış, şairi/şiir öznesini rahatsız eden hâlleri vicdan üzerinden yaptığı muhasebeyle mercekten geçirmiştir. Bu çalışmada Abdülfettah Rauf'un şiirleri, vicdan ve pişmanlık, vicdan azabı, merhamet gibi türevleri/görüngüleri etrafında irdelenerek, şairin/şiir öznesinin vicdanlanma biçimleri, toplumsal krizlere yönelik tavrı, acılar ve yurdunun uğradığı felaketler karşısındaki konumlanışı, çağın veya ötekinin vicdansızlığına tepkisi üzerinden incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Balkanlarda Türk şiiri, Abdülfettah Rauf, vicdan

Sempozyum Onur Kurulu

Balkan Çalışmaları Vakfı Başkanı – Dr. Sevba Abdula

Yunus Emre Enstitüsü Başkanı – Prof. Dr. Abdurrahman Aliy

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi (ASBÜ) Rektörü ve Türkiye Yazarlar Birliği Genel Başkanı - Prof. Dr. Musa Kazım Arıcan

Sempozyum Düzenleme Kurulu

Dr. Sevba Abdula, Balkan Çalışmaları Vakfı, Kuzey Makedonya (Başkan)

Prof. Dr. Ertuğrul Karakuş, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Mehmet Samsakçı, İstanbul Üniversitesi, Türkiye

Mahmut Bıyıklı, Türkiye Yazarlar Birliği İstanbul Şube Başkanı, Türkiye

Yunus Dilber, Yunus Emre Enstitüsü Üsküp Koordinatörü, Türkiye

Prof. Dr. Lindita Khanari Latifi, New York Üniversitesi-Tirana, Arnavutluk

Dr. Sedad Bešlija, Saraybosna Üniversitesi, Bosna-Hersek

Vedat S. Ahmed, Yüksek İslam Şurası Başkanı, Bulgaristan

Elif R. Nazim, Balkan Çalışmaları Vakfı, Kuzey Makedonya

Sempozyum Sekreteryası

Zehra A. Sadiki, Balkan Çalışmaları Vakfı, Üsküp

Sempozyum Bilim Kurulu

Prof. Dr. Abdullah Taha İmamoğlu, Türkiye

Prof. Dr. Rıdvan Canım, Trakya Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Lindita Zhanari Latifi, New York University Tirana, Arnavutluk

Prof. Dr. Muhammed Fatih Andı, Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Ertuğrul Karakuş, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Mahmut Çelik, İştîp Üniversitesi, Kuzey Makedonya

Doç. Dr. Abdülkadir Dağlar, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Erhan Çapraz, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Ali Erken, Marmara Üniversitesi, Türkiye

Dr. Seyhan İbrahimi, Uluslararası Balkan Üniversitesi, Kuzey Makedonya

Dr. Taner Güçlütürk, Yunus Emre Enstitüsü, Kosova

Dr. Cüneyt Nureski, Trakya Üniversitesi, Türkiye

Dr. Sedad Bešlija, Saraybosna Üniversitesi, Bosna-Hersek

Dr. Sevba Abdula, Balkan Çalışmaları Vakfı, Kuzey Makedonya

Dr. Mümin Ömer, Kuzey Makedonya İslam Birliği, Kuzey Makedonya

Dr. Selime Hasanova, Yüksek İslam Enstitüsü Sofya, Bulgaristan

Vedat S. Ahmed, Yüksek İslam Şurası Başkanı, Bulgaristan

[illegible]

[illegible]

BSF | B | A | L | K | A | N |
S | T | U | D | I | E | S |
F O U N D A T I O N

- balkanfoundation.com
- info@balkanfoundation.com
- facebook.com/balkanfound
- x.com/balkanfound
- instagram.com/balkanfound
- youtube.com/@balkanfound1
- linkedin.com/company/balkan-studies-foundation